

Liten är naggande god

Den lilla skolan och kvaliteten
i ljuset av forskning

Cynthia Reeves, fil.dr.

ISBN 952-5626-14-8

Översättning från engelska till svenska: Ulrica Taylor

Pärmbild ”Opintiellä”, bild och layout: Ritva Salomaa-Santala

Tryckeri: Sälekarin kirjapaino Oy

Liten är naggande god

Den lilla skolan och kvaliteten i ljuset av forskning

Cynthia Reeves, fil.dr.

Byaverksamhet i Finland rf:s publikationsserie 1/2008

Innehållsförteckning

Förord	1
Introduktion: Ett finländskt perspektiv på undersökningen	3
1. Elevernas framgång	5
2. Kvalitet i fråga om utbud och undervisning	7
3. Elevernas engagemang	9
4. Tryggheten och ordningen i skolan	11
5. Föräldra- och samhällsengagemang	13
6. Lärarnas arbetsförhållanden	15
7. Skolans fysiska miljö och barnens utveckling	17

Förord

1.

Elever från små skolor tenderar att klara sig bättre i fortsatta studier och i universiteten.

Jämlikheten gynnas oftast bättre i små skolor än i stora.

Den pedagogiska flexibiliteten i den lilla skolan är oftast viktigare än den stora skolans större utbud av valmöjligheter.

Små skolor fostrar bättre samhällsmedborgare än stora, mera engagemang och respekt.

Föräldrar och närsamhälle engagerar sig oftast mera i den lilla skolan – med positiva följder.

Tryggheten i en liten skola är större – avsevärt större.

Den lilla skolans fysiska miljö tenderar att stöda det pedagogiska arbetet bättre.

Man kan bara dra en slutsats: **Den lilla skolan är bättre än den stora!**

2.

Detta häfte – och denna slutsats – är baserat på ca 166 forskningsrapporter. Fil.dr. Cynthia Reeves har, i de sex första kapitlen, baserat sin text i första hand på forskningsresultat från USA, men också t.ex. Australien och Malawi. Hur man definierar en stor skola och en liten skola varierar t.ex. beroende på vilket skolstadium undersökningarna gäller och i vilken miljö undersökningen är gjord. Men detta påverkar inte slutsatsen – Den lilla skolan tenderar att vara bättre.

Cynthia Reeves, är filosofie doktor med bred erfarenhet av såväl forskning som praktiskt skolarbete. Hon arbetar vid Center for Teaching Quality, Hillsborough NC, USA.

Gunilla Karlberg-Granlund, som själv varit både elev och lärare i små skolor och doktorerar i ämnet, medverkar med en introduktion som kopplar de utländska resultaten till våra sammanhang. I det sjunde kapitlet fördjupar hon ur ett nordiskt perspektiv aktuella frågor om den fysiska skolmiljöns betydelse.

3.

Det här häftet har två funktioner:

För det första vill vi visa att det inte finns hållbara kvalitetsargument för att lägga ner en liten skola.

För det andra vill vi ge ett litet verktyg för dem som vill arbeta på att förbättra sin skola. Reeves och Karlberg-Granlund har gjort praktiska utvärderingsinstrument som kan användas av alla som är intresserade av att utveckla sin skolas kvalitet.

Vi föreställer oss inte att detta häfte för fram den enda sanningen i frågan. Karlberg-Granlund diskuterar i introduktionen det dilemma som man i många kommuner står inför ifråga om små skolors existensberättigande. Konklusionen är att små skolor har andra kvaliteter än stora och dessa kvaliteter måste beaktas då skolors framtid diskuteras. Vår förhoppning är att häftet skall påverka debatten och stöda dem som kämpar för att behålla den

lilla skolan i ett klimat där stort är vackert och sammanslagningar och nedläggningar presenteras som den enda vägen.

4.

Suomen Kylätoiminta ry – Byaverksamhet i Finland rf (SYTY) har genom åren stött byskolorna på olika sätt. Att SYTY ger ut detta häfte är en del av denna verksamhet. Tankesmedjan Lokus har också tagit upp frågan om de små skolorna i en rapport och varit med i tankeutvecklingen kring detta häfte.

Eero Uusitalo

Professor, ordförande för SYTY

Peter Backa

Landsbygdsutvecklare

Introduktion: Ett finländskt perspektiv på undersökningen

Gunilla Karlberg-Granlund

Under de senaste åren har de ekonomiska sparbehoven i Finland lett till dilemman i många kommuner. I debatten ställs t.ex. små skolors verksamhetsmöjligheter mot stora skolors verksamhetsmöjligheter eller åldringsvård mot utbildning. Att statsanslagen inte längre är öronmärkta leder till en lokal kamp om resurserna. I debatten söks svar – vad är riktigt, vad är den rätta vägen att gå? Det finns inte alltid några enkla svar. I vår förståelse av vår omvärld styrs vi av våra egna erfarenheter¹. Vad som exempelvis betraktas som en *god skola* påverkas av våra egna skolminnen. Föreställningar om att någon form av skola är sämre eller bättre än en annan form, behöver inte stämma överens med verkligheten. Här kan forskning ge kunskap som är av större allmängiltighet.

Enligt utvärderingar av den finländska grundläggande utbildningen är alla våra skolor goda skolor, oavsett om de är små eller stora.² Vi kan vara stolta över vårt utbildningssystem som är ägnat att erbjuda alla en jämlik grund oavsett plats eller bakgrund.³ Trots den grundläggande tanken om *jämlikhet* medför sparkraven nu att skolor vägs på guldvåg och ses som sparobjekt. Men det är en omöjlig ekvation att ge en jämlik utbildning om ingen skola eller elev får kosta mer än en annan. I debatten diskuteras emellertid ofta just *kostnaden*. Den andra frågan som diskuteras är *pedagogiken*. Vilken skola är pedagogiskt god? Ifråga om små skolor anförs ibland att de skulle vara sämre skolor. Men alla våra skolor är och bör vara pedagogiskt goda

skolor. Genom duktiga lärare och goda läromedel ska elevernas skolgång tryggas överallt i landet. Men skolan behöver stöd av både myndigheter på olika nivåer, politiker och lokala beslutsfattare, och av elevernas föräldrar och närsamhället. Det finns ingen perfekt skola, på samma sätt som det inte heller finns perfekta människor – alla skolor kan bli bättre. Denna skrift är ett gemensamt verktyg för att utveckla och värdera den skola som du arbetar i, är elev i, har elever i, eller berörs av.

Att skolan i Finland beröms internationellt för sin jämlikhet betyder inte att alla skolor är likadana eller behöver bli likadana. Skolor är olika och ska så vara. De har olika starka områden.⁴ Doktor Cynthia Reeves sammanställer forskning om vad det att skolan är liten kan betyda för elevernas studier och framsteg, för undervisningens kvalitet, elevernas engagemang och samhörighet, tryggheten och ordningen i skolan, samarbetet med hem och samhälle, samt för lärares arbetsförhållanden. Att i Finland dra nytta av forskning som kommer från ett annat land där skolorna är annorlunda är våra, kan verka långsökt. Men genom att se vår verklighet med andra och mer främmande ögon kan vi tydliggöra saker som vi kanske annars tar för givna.⁵ På detta sätt kan Cynthia Reeves sammanställning av forskning om små skolor i bl.a. Förenta Staterna ge värdefulla uppslag för reflektion och diskussion i våra skolsammanhang. Det är intressant att notera att det nu pågår en rörelse där stora amerikanska skolor görs

¹Lippmann, W. (1966). [1922]. London, Toronto, Ontario: Collier-Maxmillan Limited.

²Vad som betecknas som små skolor varierar mellan länder. Vad som är en liten skola beror också på vilket skolstadium som avses. I statistikcentralens och utbildningsstyrelsens rapporter betecknas t.ex. lågstadieskolor med färre elever än 50 som små skolor. De små skolornas antal har minskat under de senaste åren. Se t.ex. Kumpulainen, T. (2005). (Red.) *Koulutuksen määrälliset indikaattorit*. Helsingfors. Utbildningsstyrelsen.

³Se Brunell, V. (2002). *Jämlikhet i ett finlandssvenskt perspektiv*. Utbildningsstyrelsens framtidsforum ”Mot en jämlik utbildning” 18.1.2002. Tillgänglig <http://ktl.jyu.fi/arkisto/arkisto/vikbrujuj.htm> (hämtad 6.11.2007).

⁴Arfwedson, G. & Lundman, L. (1984). *Skolpersonal och skolkoder*. Om arbetsplatser i förändring. Stockholm: Liber Utbildningsförlaget.

⁵Cohen, L. & Manion, L. (2000). *Naturalistic and Ethnographic Research*. Ingår i M. Cohen, L. Manion & K. Morrison. *Research Methods in Education* (5th ed.) (137-157). London & New York: Routledge Falmer.

om till mindre enheter, i syfte att återfå närhet och samhörighet i utbildningen.⁶ De finländska skolorna är i medeltal mindre än de amerikanska skolorna. Utgående från Reeves forskning kan man påstå att det att våra skolor är små, är något som vi behöver inse värdet av.

Barn i olika åldrar har olika behov. Då barnet börjar skolan är behovet av trygghet stort. Att skolans personal och eleverna känner varandra är viktigt. I och med att barnet blir äldre, betonas kunskapen mer⁷ och eleverna vill gärna ha fler kamrater. Men långa skolresor tär på barnens krafter. Då kostnaderna för att upprätthålla små skolor övervägs, måste många olika aspekter beaktas.⁸ En aspekt värd att notera är att många av de små byskolorna i Finland är f.d. folkskolor, som har grundats på 1800-talet eller i början av 1900-talet. Dessa skolor har på många sätt en unik natur- och kulturmiljö. Det avslutande kapitlet presenterar därför nordisk forskning om den fysiska miljöns betydelse.

Dagens samhälle är ett prestationsinriktat samhälle. Detta leder till illamående allt längre ner i åldrarna.⁹ Men inlärning och utveckling kan inte bara mätas i form av testresultat. Att utveckla en skola som inte inriktar sig bara på prestation, utan på barns och ungdomars välbefinnande och självkänsla, är en gemensam utmaning. De små skolorna kan i bästa fall vara skolor där människor får utrymme att växa, blir sedda och bekräftade för vem de är, inte bara för vad de gör. Utvärderingsblanketterna kan fånga något av de kvalitéer och behov som finns i er skola. Med utgångspunkt i dina och era gemensamma erfarenheter av vad skolan betyder för er, kan ni gärna vidareutveckla redskapet och utforma egna utvärderingsinstrument som kan ”fånga” det ni har, det ni upplever värdefullt och vill utveckla i skolan.

⁶Sök på Internet t.ex. med orden “making schools smaller”.

⁷Arfwedson, G. & Arfwedson, G. (1991). *Didaktik för lärare*. Didactica 1. Stockholm: HLS förlag.

⁸Sigsworth A. & Solstad, K. J. (2001). *Making small schools work. A handbook for teachers in small rural schools*. UNESCO International Institute for Capacity Building in Africa. Tillgänglig online: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001240/124010eo.pdf> (hämtad 2.11.2007).

⁹Prest, M. (2005, 30.11). Barnsjukvården ser välfärdens avigsida. *Åbo Underrättelser*, ss. 1 och 3. Finska notisbyrån (2005, 21.11). Finländska barn mer deprimerade än nordiska barn. *Vasabladet*, s. 3.

1. Elevernas framgång

Elever i små skolor tenderar att fullfölja flera år inom högre utbildning, samla flera studiepoäng, och uppnå bättre resultat i standardiserade test.¹⁰ En analys från 1996 baserad på 103 studier visade att elevernas skolframgång i små skolor åtminstone kan jämföras med och ofta är högre än i stora skolor. Ingen av studierna fann bättre resultat i stora skolor.¹¹ De framgångsfaktorer som användes i forskningen omfattar vitsord, skolornas officiella listor över elever som har klarat sig bra i skolstudierna, och testresultat. Dessa resultat framträder också när andra variabler (elevattribut, personalegenskaper, etc.) bibehålls konstanta. Studier gjorda i rurala områden i USA fann att graden elever som fullföljer grundskolan och som inleder studier på andra stadiet ökar när skolstorleken minskar, och att det inte finns något samband mellan storleken på kursutbudet och färdighetsnivåer i läsning och matematik.¹²

Den positiva effekten av små skolor blir mest markant för de svagaste eleverna. Små skolor minskar på effekten av fattigdom i relation till elevernas skolframgång. Forskning visar att svaga elever som går i små skolor klarar sig mycket bättre i standardiserade test, än sina jämnåriga i stora skolor.

Forskningen antyder att det är skolans storlek ifråga om elevantal, inte klassens storlek, som är nyckeln till elevernas framgång. Eleverna klarar sig bättre i skolor där både rektorn

och lärarna känner dem. En studie fann att högstadieskolor med färre än 300 elever visar de bästa resultaten.¹³ Dessutom fann en undersökning utförd av skoladministratörer i USA att barn som går i små skolor är bättre rustade för fortsatta studier än elever i stora skolor.¹⁴

Elever som deltar i fritidsverksamhet tenderar att klara sig bättre i sina skolstudier: En högre procent av eleverna i små skolor deltar i fritidsverksamhet och i ett mer varierat utbud av aktiviteter, än elever i större skolor. I skolor med få elever behövs alla i de gemensamma aktiviteterna. Dessutom finns små skolor ofta närmare elevernas hem. Det korta avståndet mellan hem och skola gör det lättare både för elever och för föräldrar att delta i verksamhet utanför skoltid.

En del forskare har påstått att den primära fördelen med små skolor i fråga om elevernas skolframgång är att den möjliggör andra former av skolutveckling.¹⁵ Strukturella eller undervisningsmässiga reformer tenderar att fungera bäst när skolorna är små. Dessutom ökar kombinationen av olika faktorer deras inverkan. Kombinationen av att skolan har lågt elevantal och åldersblandade klasser har t.ex. en större positiv inverkan på elevernas skolframgång än var och en av faktorerna separat.

¹⁰Wasley, P.A. & Lear R.J. (2001). Small schools, real gains. *Educational Leadership*, 5(6) 22-27.

¹¹Cotton, K. (1996). School size, school climate, and student performance. *School Improvement Research Series (SIRS), Close-up #20*. Portland, OR: Northwest Regional Laboratory.

¹²Nebraska Alliance for Rural Education. Small Schools, Big Results.

¹³Rural Policy Matters. March 2006. Washington, DC: Rural School and Community Trust.

¹⁴LeFevre and Hederman. (2001). Report Card on American Education. Washington, DC: American Legislative Exchange Council.

¹⁵Fanning, J. (1995). Rural School Consolidation and Student Learning. Clearinghouse on Rural Education and Small Schools.

Elevernas framgång

Självvärdering

Fyll i följande tabell för att visa hur de olika aspekterna har utvecklats i er skola.

	Väluvecklat	Tillfredsställande	Behöver utvecklas	Har ej tillräckligt med information
A. Elevernas kompetens utvärderas mångsidigt.				
B. Målsättningarna för inläringen är tydligt uttalade och breda.				
C. Formativ utvärdering används för att mäta elevernas framsteg och se om det finns stödbehov, och konstruktiv feedback ges.¹⁶				
D. Eleverna får arbeta på sin egen nivå.				
E. Eleverna klarar sig bra i nationella utvärderingar.				
F. Majoriteten av eleverna från den här skolan fortsätter studierna efter grundskolan.				
G. Det finns stödprogram /specialundervisning för elever i behov av stöd .				

¹⁶En formativ utvärdering mäter elevernas framsteg och identifierar eventuella inläringssvårigheter.

2. Kvalitet i fråga om utbud och undervisning

Beslutsfattare och utbildare påstår ofta att större skolor kan erbjuda ett bredare kursutbud. De påstår att mindreskolor, med ett mer begränsat utbud, inte kan erbjuda eleverna tillgång till den kunskap och de färdigheter som behövs för att lyckas inom högre utbildning och på arbetsplatsen. Ändå visar forskningen att det här sällan är fallet. Dessutom kan den alltmer utbredda användningen av distansinläring och andra teknologier minska eventuella ojämlikheter ifråga om utbud.¹⁷ I Australien, till exempel, erbjuder deras 16 s.k. ”Schools of the Air” utbildning åt barn i avlägsna områden som omfattar mer än 1.5 miljoner kvadratkilometer.¹⁸

Miljön i den lilla skolan gör det lättare att implementera pedagogiska strategier som forskningen konstaterat förbättrar inläringen hos eleverna. Bland dessa strategier återfinns:¹⁹

- Flexibel schemaläggning, med teman som omspannar fler lektioner (stora lektionsblock);
- Att det är kontinuitet i lärar–elev-relationen, samma lärare följer elevgruppen flera år;
- Ämnesintegrering;
- Samarbets- och gruppinläring;
- Heterogena klasser;
- Åldersblandade klasser;
- Aktiv, erfarenhetsbaserad (projektcentrerad) inläring;
- Individualiserad undervisning.

Flera av dessa strategier eftersträvas genom utbildningsreformer i utbildning överlag, för att förbättra elevernas inläring. I små skolor är heterogena grupper och åldersblandning ett naturligt element. Små skolor har nämligen sällan tillräckligt med elever för att gruppera dem enligt ålder och färdigheter.

Heterogena grupper innebär att man sammanför elever med en stor variation av färdigheter i samma klass. Heterogena grupper kombinerat med höga förväntningar och en välutvecklad läroplan, gagnar alla elever.²⁰ I heterogena grupper blir elever som annars skulle placeras i lägre nivågrupper oftare utsatta för en mer krävande läroplan och höga förväntningar. Åldersblandade klasser är också vanligare i små skolor med liten antagning. Trots att forskningen är delad när det gäller de åldersblandade klassernas inverkan på studieframgång, så visar ingen forskning på ett negativt samband. Däremot visar forskningen konsekvent på en positiv inverkan i fråga om social samverkan: Elever i åldersblandade klasser påvisar mer positiva attityder till skolan, högre självkänsla och bättre ledarskapsfärdigheter.²¹

Dessutom tenderar små skolor att ha en tydligare profilering än större skolor. En del ser en smalt fokuserad vision som en svaghet, men den kan ofta fungera som styrka. Små skolor kan erbjuda mer fördjupade studier inom olika ämnesområden.²²

¹⁷ Cotton, K. (1996). School size, school climate, and student performance. *School Improvement Research Series (SIRS), Close-up #20*. Portland, OR: Northwest Regional Laboratory.

¹⁸ <http://www.cultureandrecreation.gov.au/articles/schoolofair/>.

¹⁹ Jimerson, L. (2006) *The Hobbit effect: Why small works in public schools*. Washington, DC: Rural School and Community Trust

²⁰ Burris, C.C., Heubert, J.P. & Levin, H.M. (2006). Accelerating mathematics achievement using heterogeneous grouping. *American Educational Research Journal*, 43 (1), 105-136.

²¹ Kinsey, S. (2001) *Multigrade grouping and academic achievement*. Champaign, IL: Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education, ERIC Digest (EDO-PS-01-1).

²² Lawrence B. et al. (2005). *Dollars & Sense II: Lessons from Good, Cost-Effective Small Schools*. Cincinnati, OH: Knowledge Works Foundation.

Utbud och undervisning

Självvärdering

Fyll i följande tabell för att visa hur de olika aspekterna har utvecklats i er skola.

	Välutvecklat	Tillfredsställande	Behöver utvecklas	Har ej tillräckligt med information
A. Alla elever har tillgång till lärare som är kunniga i de ämnen de undervisar och tillämpar goda modeller i fråga om undervisning och inläring.				
B. Alla elever har tillgång till aktuella läromedel som är lämpliga med tanke på inlärningsmålen.				
C. Alla elever har tillgång till utmanande uppgifter som är relevanta och anknutna till vardagslivet.				
D. Alla elever har möjlighet till självständig inläring och arbetar både i mindre och större grupper.				
E. Alla elever har tillgång till utrymmen och utrustning som stöder inlärningsmålen.				
F. Lärarna använder en variation av engagerande och effektiva undervisningsmetoder.				

3. Elevernas engagemang

Forskningen visar att det som gör att små skolor fungerar är relationerna mellan elever och vuxna. Elever i mindre skolor känner mera samhörighet, eller mindre utanförskap, än elever i större skolor. Utanförskap påverkar självförtroendet, självkänslan och ansvaret för självstyrning. Eleverna känner mera samhörighet och engagemang när deras klasskamrater och lärare lär känna dem.²³ Den här typen av relationer tenderar att återfinnas i små skolor där elever och lärare känner och bryr sig om varandra på ett sätt som är svårt att uppnå i större skolor.

Elever i mindre skolor vittnar om mer positiva interpersonella relationer – elever emellan och mellan elever och lärare (Kershaw and Blank, 1993). Forskning från Annenberg Institute visade att elever i små skolor med större sannolikhet håller med om att eleverna respekterar varandra.²⁴ En annan studie gjord av forskare vid Simon Fraser University i Canada fann att små skolor – i allmänhet med under 300 elever – fostrar en gemenskapskänsla och gynnar elevernas personlighetsutveckling och känslomässiga balans.

Författarna hänvisar till en växande världsomspännande rörelse för små skolor, som menar att ”små skolor fostrar bättre samhällsmedlemmar, och gynnar social jämlikhet och individens ansvarstagande också senare i livet”.

En högre procent av eleverna i små skolor deltar i verksamhet utanför skoltid. De

deltar också i ett mer varierat utbud av aktiviteter, än elever i större skolor. Att delta i fritidsverksamhet har ett positivt samband med positiva attityder gentemot skolan, bättre resultat, och högre självkänsla.²⁵ Elever som upplever utanförskap i skolmiljön har sämre självförtroende och självkänsla, och deltar inte lika mycket i fritidsverksamheter.

Upplevelsen av samhörighet i små skolor förklaras ofta vara en följd av att relationerna mellan lärare, föräldrar och elever präglas av tillit, vilket gynnar en kultur av omsorg och höga förväntningar.²⁶

I små skolor fungerar kommunikationen enklare, eleverna får kontakt med vuxna som bryr sig och som kan möta elevernas behov på ett mer personligt sätt.

²³Wasley, P.A. & Lear R.J. (2001). Small schools, real gains. *Educational Leadership*, 5(6) 22-27.

²⁴www.annenberginstitute.org/tools/practice/stud_engage/institutionalize.

²⁵Fullarton, S. (2002). *Student engagement with school: Individual and school-level influences: Research Report Number 27*. Victoria, Australia: Australian Council for Educational Research.

²⁶Wasley, P.A. & Lear R.J. (2001).

Elevernas engagemang

Självvärdering

Fyll i följande tabell för att visa hur de olika aspekterna har utvecklats i er skola.

	Välutvecklat	Tillfredsställande	Behöver utvecklas	Har ej tillräckligt med information
A. Elever från olika bakgrund utvecklar meningsfulla långsiktiga relationer med jämnåriga och vuxna.				
B. Eleverna har möjlighet att delta i beslutsfattande.				
C. Interaktionen mellan elever och vuxna karakteriseras av ömsesidig respekt.				
D. Alla i hela skolan känner varandra och respekterar varandra.				
E. Interaktionerna mellan eleverna karakteriseras av ömsesidig respekt.				
F. Det finns klara mål för och höga förväntningar på eleverna.				
G. Elever, lärare och skolpersonal arbetar tillsammans också med annat än sådant som berör klassrumsundervisning.				

4. Tryggheten och ordningen i skolan

Forskningen visar att våld och beteendeproblem förekommer i mindre utsträckning i små skolor. Detta gäller både skolkning, klassrumsstörningar, aggressivt beteende, vandalism, stöld och droganvändning.

I en studie av byskolor i Malawi fann man att elever med högre grad av närvaro påvisade större inlärningsfördelar och behövde en lägre grad av repetition.²⁷ Elever i små skolor i Chicagos fattigaste områden var närvarande upp till fem dagar mer per termin och avbröt studierna bara en tredjedel till hälften så ofta som elever i större skolor.²⁸

Forskning från USA fann att allvarliga våldsbrott anmäldes oftare av de största skolorna. Stora skolor har 825 procent flera våldsbrott, 270 procent mera vandalism, 378 procent mera stöld och snatteri, 394 procent fler fysiska slagsmål, 3200 procent flera rån och 1000 procent flera vapenrelaterade incidenter.²⁹

En större känsla av samhörighet bland elever i små skolor leder till färre beteendemässiga problem. Små skolor där lärare, elever och föräldrar upplever sig höra till en gemenskap är mindre beroende av formella regler för att reglera beteende. Beteendemässiga problem minskar när regler ersätts av informella strukturer. Dessutom påverkas beteendet hos

etniska minoriteter och hos elever med låg socioekonomisk status mer positivt än hos andra elever.³⁰

Disciplinära problem fungerar störande och påverkar inläringen negativt. Elever i små skolor slåss mindre, känner sig tryggare och är närvarande mera regelbundet. När lärare och elever känner sig trygga och inte blir störda av beteendemässiga problem kan de koncentrera sig bättre på undervisning och inläring.

²⁷Miske, S., et al (1998). Teaching and learning in Mangochi classrooms: Combining quantitative and qualitative information to study twelve primary schools in Malawi. Washington, DC: Conducted for the United States Agency for International Development by Creative Associates International.

²⁸Wasley, P.A., et al. (2000). Small schools: Great strides – A study of new small schools in Chicago. New York: Bank Street College of Education.

²⁹United States Department of Education. 1999. *Violence and discipline problems in US public schools: 1996-97*. Washington, DC: National Center for Education Statistics.

³⁰Cotton, K. (1996). School size, school climate, and student performance. *School Improvement Research Series (SIRS), Close-up #20*. Portland, OR: Northwest Regional Laboratory.

Tryggheten och ordningen i skolor

Självvärdering

Fyll i följande tabell för att visa hur de olika aspekterna har utvecklats i er skola.

	Välutvecklat	Tillfredsställande	Behöver utvecklas	Har ej tillräckligt med information
A. Skolan uppmuntrar goda relationer för att förebygga skolkniv och avbrytande av studierna.				
B. Ordning och disciplin upprätthålls genom överenskommelser och konsekvent bemötande.				
C. Det finns dokumenterade handlingsplaner för att reda upp dispyter.				
D. Skolan värdesätter och belönar gott kamratskap.				
E. Det finns möjligheter till elevledarskap i flera olika aktiviteter.				
F. Lärarna känner sig trygga och understödda i fostran.				

5. Föräldra- och samhällsengagemang

Det finns växande belegg för att positivt föräldra- och samhällsengagemang gällande skolans verksamhet gagnar eleven. Elever vars föräldrar engagerar sig i deras utbildning tenderar att:³¹

- Inte skolka
- Få högre vitsord
- Delta i mer krävande studier
- Ha bättre sociala färdigheter och uppföra sig bättre hemma och i skolan.

Enligt en metaanalys av 25 studier visar att elever från familjer där föräldrarna engagerade sig över medeltalet ett över 30% bättre resultat än elever från familjer där föräldrarnas engagemang var under medeltalet.³²

Aktivt föräldraengagemang är vanligare i små skolor eftersom små skolor ger utrymme för mer personliga kontakter. Föräldrar och lärare känner varandra och kan smidigt samarbeta för att stöda elevens utveckling. För företag och föreningar är det lättare att skapa fungerande samarbetsprojekt med små skolor.

Föräldra- och samhällsengagemang tar sig uttryck på många sätt. Exempel på samarbetsformer mellan skolan, hemmet och samhället är:³³

- Föräldraskap: Familjernas hemmiljöer uppmuntrar till inläring och gott uppförande. Skolorna erbjuder skolning och information för att

hjälpa familjerna med att förstå sina barns utveckling och hur de kan stöda sina barn.

- Kommunikation: Skolorna ger familjerna information om skolans program och elevernas utveckling. Kommunikationen utformas så att familjerna förstår den och finner den meningsfull.
- Frivilligt arbete (jfr ”talko”, övers. anm.): Skolorna får mest ut av processen genom att skapa flexibla scheman så att föräldrarna kan delta och genom att arbeta med att matcha föräldrarnas talanger och intressen med skolans behov.
- Lärande hemma: Med lärarnas handledning och stöd kan föräldrarna övervaka och assistera sina barn hemma med läxor och andra skolrelaterade aktiviteter.
- Beslutsfattande: Skolorna kan ge föräldrarna meningsfulla uppgifter i skolans beslutsfattningsprocesser och ge dem skolning och information så att de kan tillvarata dessa möjligheter på ett optimalt sätt.
- Samarbete med samhället: Skolorna kan hjälpa familjerna med att få tillgång till de stödtjänster som erbjuds på annat håll. De kan också hjälpa familjer och samhällsgrupper att erbjuda tjänster till samhället, såsom miljörelaterade återvinningsprogram och matservering.

³¹Henderson, A.T. & Mapp, K.L. (2002). *A new wave of evidence: The impact of school, family, and community connections on student achievement*. Austin, TX: National Center for Family & Community Connections with Schools.

³²Fan, X. and Chen, M. (1999). *Parental Involvement and Students' Academic Achievement: A meta-analysis*. Arlington, VA: National Science Foundation.

³³Epstein, J. *Six Types of School-Family-Community Involvement*. Harvard Education Letter. 1997.

Föräldra- och samhällsengagemang

Självutvärdering/självvärdering

Fyll i följande tabell för att visa hur de olika aspekterna har utvecklats i din skola.

	Välutvecklat	Tillfredsställande	Behöver utvecklas	Har ej tillräckligt med information
A. Föräldrarna ses som en resurs när det gäller kunskap och expertis om deras barn och barnens inlärningserfarenheter.				
B. Föräldrarna känner sig välkomna i skolan.				
C. Skolan samarbetar med företag och/eller föreningar.				
D. Föräldrarna rådfrågas och involveras i beslutsfattande om skolans linjedragningar och processer.				
E. Det finns fungerande former för kommunikation.				

6. Lärarnas arbetsförhållanden

Forskning visar att skolans arbetsförhållanden, såsom tid, lärarbemyndigande, ledarskap, personalfortbildning, utrymmen och resurser, alla är av yttersta vikt när det gäller att öka elevernas skolframgång och att hålla kvar lärare.³⁴

Forskning utförd vid Center for Teaching Quality fann att lärare i små skolor var mer positiva angående sina arbetsförhållanden, både när det gäller tid, professionell utveckling och ledarskap.³⁵ Viktigt ifråga om detta är att, skolor där lärarna är mer tillfredsställda med sina arbetsförhållanden, har högre elevframgång och mindre omsättning av lärare.

Forskningen visar att hög arbetsmoral bland lärarna hänger samman med ökad inläring bland eleverna. Skolkulturer som understryker skapandet av starka band mellan elever, lärare och föräldrar, skapar en fysiskt och känslomässigt trygg pedagogiskt stödjande miljö för undervisning och inläring. Miljön i en liten skola befrämjar den här typen av relationsskapande.

Dessutom rapporterar lärare i små skolor mer positiva uppfattningar om skoladministration och moral hos den ledande personalen.³⁶ Mindre skolor har mindre administrativa strukturer och lärarna är ofta involverade i administrativt beslutsfattande i ärenden som direkt påverkar eleverna. Små skolmiljöer

erbjuder också lärarna flera möjligheter att interagera och samarbeta med kollegerna.³⁷ Lärare undersökta i Chicagos små skolor uttryckte tillfredställelse över att kunna dra nytta av kollegernas kunskaper och insikter och över att kunna påverka skolans struktur och ledning.³⁸

I tillägg så är fortbildningen i de små skolorna ofta skraddarsydd enligt personalens behov. Små skolor utvecklar ofta egna aktiviteter för professionell utveckling fokuserade på hur man kan arbeta mer effektivt med sina elever.

Små skolor kan erbjuda fler möjligheter för lärarna att samtala om frågor som berör elever, undervisning, inläring och andra relaterade ämnen, och att arbeta tillsammans för att ta sig an frågorna.

³⁴Ingersoll, R. (2001b). Teacher turnover and teacher shortages: An organizational analysis. *American Educational Research Journal*, 38(3), 499-534.

³⁵<http://64.233.169.104/search?q=cache:2kBCsDSTeMJ:www.teachingquality.org/BestTQ/issues/v03/v03n02.pdf+%22teacher+working+conditions%22+and+%22small+schools%22&hl=en&ct=clnk&cd=3&gl=us>

³⁶Cotton, K (2001). *New small learning communities: Findings from recent literature*. Northwest regional Educational Laboratory.

³⁷Lee V.E. and Smith J.B. (1994). *Effects of high school restructuring and size on gains in achievement and engagement for early secondary students*. Madison, WI: Center on Organization and Restructuring of Schools, Wisconsin Center for Education Research.

³⁸Wasley, P.A. & Lear R.J. (2001). Small schools, real gains. *Educational Leadership*, 5(6) 22-27.

Lärarnas arbetsförhållanden

Självvärdering

Fyll i följande tabell för att visa hur de olika aspekterna har utvecklats i din skola.

	Väluvecklat	Tillfredsställande	Behöver utvecklas	Har ej tillräckligt med information
A. Skolpersonalen som helhet får erkännande för sin yrkesskicklighet.				
B. Lärarkollegiet samarbetar i beslutsfattande och problemlösning.				
C. Lärarna har möjligheter att samarbeta ifråga om planering och möjligheter att utveckla kollegiala relationer.				
D. Lärarna har möjlighet att välja/utveckla lärarfortbildningens former.				
E. Det finns klara mål för och höga förväntningar på personalen.				
F. Lärarna involveras i kommunalt beslutsfattande om utbildningsfrågor.				

7. Skolans fysiska miljö och barnens utveckling

Gunilla Karlberg-Granlund

I forskning om platsers betydelse utgår man inte bara från platsens fysiska egenskaper, utan från vad platsen betyder för människor. Det handlar om hur något används, upplevs och värderas. För barns utveckling är både inomhus- och utomhusmiljöerna viktiga. I en jämförelse mellan barn i olika åldersgrupper kom Nordström (2000) i Sverige fram till att yngre barn får en upplevelse av större ”verklighetskänsla” utomhus och i naturen, genom att de får uppleva med sina sinnen. Ungdomar däremot intresserar sig mer för inomhusmiljöerna, då de beskriver sina hemmiljöer. Hon kom också fram till att landsbygdsbarn upplever en större känsla av tillhörighet i förhållande till platsen än stadsbarn.³⁹

Skolans plats och form är inte utan betydelse för barnens upplevelse av trivsel och för barnens utveckling. Kvalsund (2000; 2004) kom i studier i Norge fram till att skolors storlek ifråga om elevantal påverkade barnens möjligheter till samverkan på olika sätt, trots att skolorna alla var belägna på landsbygden. I skolor med färre elever fanns större fysiskt utrymme för alla elever att leka på rasterna. Inte bara de duktiga fick vara med i spelen. I skolor med färre elever lär sig eleverna samarbeta med varandra oavsett ålder, kön och intressen. I skolor med fler elever umgås eleverna i grupp med elever som är lika dem

själva. Dessa olika mekanismer påverkar eleverna olika ifråga om tolerans och förmåga att förstå andras perspektiv, menar Kvalsund, så att elever i små skolor blir mer loleranta gentemot olikhet.⁴⁰

I Danmark har arkitekten Kirkeby (2005; 2006) i sin doktorsavhandling analyserat skolbyggnadens arkitektur i förhållande till pedagogiken. Skolbyggnadens form måste överensstämma med skolans pedagogik. Det beror inte bara på lärarna hur undervisningen kan genomföras, utan också på de fysiska möjligheter som byggnaden och miljön erbjuder. Skolans arkitektur kan gynna eller begränsa flexibla arbetssätt. Allt behöver inte vara ordnat på förhand, utan eleverna ska ges utrymme för att utveckla egna projekt och lösa problem. Trivsel och atmosfär kan inte mätas rent objektivt, utan det handlar om upplevelsen av en byggnad.⁴¹

Också skolans gård är viktig för elevers och lärares trivsel och hälsa. En nordisk studie (Attwell m.fl. 2004) söker goda utemiljöer som kan fungera som modeller. Då elevantalet i en skola ökar leder det ofta till ombyggnadsarbeten, där gamla skolors tidigare omgivningar förstörs. Att värdesätta och beakta utemiljön har länge varit åsidosatt. Nu ökar intresset för hur goda utemiljöer kan befärma barns inlärning och lek.⁴²

³⁹Nordström, M. (2000). *Känslan för platser. En jämförande utvecklingspsykologisk studie av barns och ungdomars värdering av fysisk miljö i Sverige och Frankrike. Del 1: Landsbygdsbarn.* Serien Kulturgeografiskt seminarium vid Kulturgeografiska institutionen. Stockholm: Stockholms universitet.

⁴⁰Kvalsund, R. (2000). The transition from primary to secondary level in smaller and larger schools in Norway: comparing differences in context and social meaning. *International Journal of Educational Research* 33 (2000), 401-423.
Kvalsund, R. (2004a). Schools as Environments for Social Learning – Shaping Mechanisms? Comparisons of Smaller and Larger Rural Schools in Norway. *Scandinavian Journal of Educational Research* 48 (4), 347-371.

⁴¹Kirkeby, I. M. (2005). Schulbau in Skandinavien: Eränderingsprozesse und Erfahrungen aus Dänemark. ph akzente 2005 (1), 14-19. Tillgänglig www.sbi.dk/download/pdf/Schulbau_in_Skandinavien.pdf (hämtad 11.10.2007)
Kirkeby, I. M. (2006). *Skolen finder sted.* Doktorsavhandling. Aarhus: Arkitektkolen Aarhus och Stockholm: Kungliga Tekniska högskolan.

⁴²Attwell, K., Hauan, A., Olsson, T., Schytte, B. & Tapaninen, R. (2004). *Gode udemiljøer ved nordiske skoler. 16 eksempler fra Danmark, Finland, Norge og Sverige.* By og Byg Resultater 034. Aalborg: Staatens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet.

Skolans fysiska miljö och barnens utveckling

Självvärdering

	Välutvecklat	Tillfredställande	Behöver utvecklas	Har ej tillräckligt med information
A. På skolgården får alla elever rum att leka och spela spel (t.ex. fotboll) samtidigt på rasten.				
B. Vid skolan finns grönområden och natur.				
C. Skolgården stimulerar barnen till egna aktiviteter				
D. Det finns god plats för eleverna inomhus.				
E. Det finns rum där elever kan arbeta ostört.				
F. Det finns plats för elever att arbeta i grupp.				
G. Skolbyggnaden och skolgården ger möjlighet för olika typer av praktiska aktiviteter.				
H. Det finns möjligheter att samarbeta med t.ex. skolköksan i olika praktiska aktiviteter.				

Tidigare publikationer i Byaverksamhet i Finland rf:s publikationsserie:

Työtä ja palveluja kylille	1/2007
Suomen Kylätoiminta ry:n - Byaverksamhet i Finland rf:n toimintasuunnitelma 2008	2/2007

Byaverksamhet i Finland rf:s publikationer:

Kylätoiminnan suuntaviivat 2000-2002	1/2000
Kylätoiminta Pohjoismaissa – Byaverksamhet i de Nordiska länderna	1/2003
Voimaa kuin pienessä kylässä!	2/2003
Kraft som i en liten by!	4/2003
All the power of a small village!	5/2003
Kyläsuunnitelma – tehdään tulevaisuutta	1/2005
Suomen Kylätoimintaliike & Euroopan maaseutuliikkeet	2/2005
Vilken service erbjuder byarna?	3/2005
Kylätalous Yhteisötalouden käsikirja	2005
Maaseudun palveluaukot ja kolmas sektori Kustantaja SYTY	2005
Kyliä elinot paremmiksi yhteistoimin	1/2006
Bättre levnadsförhållanden i byarna – med förenade krafter	1/2006
Miten kylät palvelevat?	2/2006
Suomalainen Leader	2007

Beställningar och information:

Svensk Byaservice

Center för lokal utveckling vid Svenska studiec centralen

Rådhusgatan 21 C, FIN-65100 Vasa

Tel. + 358 (0)6 320 4151, fax + 358 (0)6 317 9005

Byaverksamhet i Finland rf

Willa Elsa

Meijeritie 2, FIN-25410 Suomusjärvi

Tel. + 358 (0)2 738 1761, fax + 358 (0)2 738 1763

info@kylatoiminta.fi

